

Інтерв'ю

Світле обличчя твоє, як надія

Людмила Краснова, Микола Ткачук (інтерв'ю з Юлією Леонідівною Булаховською про свого батька)

Я – пані «балакуча»: люблю виступати перед студентською аудиторією (без папірця), перед викладачами вузів, у Будинку Вчених, у Польському Товаристві імені Адама Міцкевича і по радіо. Будемо говорити, в першу, чергу про мого батька – Леоніда Арсенійовича Булаховського – справді, видатного філолога-славіста широкого профілю. Це – не сучасна легенда, а правда, як про це тепер говориться про академіка Юрія Володимировича Шевельова (насправді – Шнайдера), якого прийнято називати геніальним славістом і найбільшим знавцем у світі української мови. Шевельов був улюбленим учнем мого батька, справді, той захоплювався його освіченістю і його науковими здібностями, але жодною мірою не цінував його моральне обличчя – як посібника КДБ, як захопленого ставленика щодо німецького фашизму і, особливо, його зневажливе ставлення до професури з Харківського університету, що аж ніяк не відповідало дійсності. Сам Шевельов був тоді лише скромним викладачем російської мови у Вищій Партиїній Школі.

Тепер про самого Булаховського, який дуже багато друкувався і навіть за кордоном, хоча сам не був за кордоном. Улюблена його наукова проблематика – це акцентологія і лінгвостилістика (мова письменників). Леонід Арсенійович не розумів двох речей, пов'язаних з філологією і викладанням у вузі: як можна здійснювати наукову роботу і не викладати студентам і школярам. Не розумів і чіткого формального поділу філологів на мовознавців, літературознавців і фольклористів бо, як можна займатися літературознавством без аналізу мови і глибоко аналізувати художні твори без знання самої літератури.

Що стосується славістики як такої, то сам він вільно володів такими мовами: російською, українською, польською і чеською, а із західноєвропейських – німецькою; звичайно читав болгарською і сербською; французькою й італійською (італійською – бо добре знав латину). Серед улюблених його літератур були у першу чергу: українська, російська, польська і чеська. Фольклор (як такий) – він поважав, зокрема, в тих культурах, де він відіграв величезну роль, це – українська і сербська. Вважав, що фольклор ближче стоїть до аналізу літературознавчого, ніж мовознавчого. Звання Леонід Арсенійович мав такі: Дійсного Члена АН УРСР; Член-Кореспондента АН СРСР; Заслуженого Діяча Науки УРСР; мав посади: Директора Інституту Мовознавства імені О. О. Потебні АН УРСР; Члена Президії АН УРСР і Голови Комітету Славістів України; був керівником кафедри слов'янської філології в Університеті імені Т. Г. Шевченка. Мого батька поважали у вузах Росії, України і Польщі: за що я особливо вдячна Харкову і Польщі, де відзначалися ювілейні дати його життя (1888 – 1961). У нього було чимало друзів-колег філологів, наприклад: академік Олександр Іванович Білецький, академік Михайло Якович Калинович, Академік Віктор Володимирович Виноградов, Академік Гудзій Микола Калиникович; Член-кореспондент АН УРСР Сергій Іванович Маслов; харківські професори: Михайло Павлович Самарін; Андрій Олександрович Білецький; Віра Павлівна Невзорова-Беседіна, а серед українських письменників він щиро дружив і творчо співпрацював з Павлом Григоровичем Тичиною й особливо з Максимом Тадейовичем Рильським (по лінії художнього перекладу).

Моя мати – Тетяна Данилівна Іванова-Булаховська – мала подвійну вищу освіту: це був філологічний факультет Харківського університету (тоді під назвою ІНО) і Харківську консерваторію по класу співу. По цих двох лініях вона і працювала в довоєнний і післявоєнний час: як філолог-французистка (захистила кандидатську дисертацію про прозу

Луї Арагона), а до війни виступала як співачка контральто – на харківському Радіо, в окремих концертах і на оперній харківській сцені.

Маю трьох доньок: найстарша – Вероніка Іванівна Ярмак і найменша – Мирослава Юріївна Карацуба – обидві філологи-сербістки, кандидати філологічних наук і перебувають зараз в докторантурі АН України. Середня дочка (середня за віком, а не за «якістю») – відомий архітектор, кандидат архітектури, доцент і викладач Київського будівельного інституту. Маю також вісім онуків: троє найстарших – онук Микола Однорог (35 років), полоніст за освітою; дві старші внучки – Алла Вольська – французистка і англістка; Маргарита Пономаренко – тюрколог, їм по 25 років. Інші: Вероніка й Тетяна Блідні та Ольга Карацуба – підлітки; наймолодші: Олексій і Марія Блідні – ще учні початкової школи.

Переходжу до себе, як головного об'єкта розмови. Маю відповідні звання і нагороди: доктор філологічних наук; професор за дипломом; академік Академії наук вищої школи України; нагороджена орденом Ярослава Мудрого по лінії Академії наук вищої освіти; медаллю – «Гілка золотого каштану» по лінії Спілки письменників України. Польські нагороди: «Zasłużony dla kultury polskiej» і нагорода Міністра закордонних справ Польщі: «Za rozpowszechnienie kultury polskiej w świecie».

Працювала паралельно на редакторській професійній роботі у видавництві «Держлітвидав України» з 1952 – 1956 рік; на науковій роботі в Інституті літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України (1956 – 2013), звідки була терміново скорочена не за віком і не за науковою непрацездатністю, а щоб полегшити бюджет Інституту літератури імені Т.Г.Шевченка. Все життя працювала паралельно на викладацькій роботі: в Київському Національному університеті на кафедрі слов'янської філології; у приватному Славістичному київському університеті; в Соломоновому університеті, де викладала українську мову і літературу; в Інституті підвищення кваліфікації вчителів (тепер він називається Педагогічний університет імені Бориса Грінченка); їздила читати лекції до Ніжинського педагогічного університету імені М. В. Гоголя; була консультантом на кафедрі полоністики у Луцьку.

Мене називають письменницею-любителем, оскільки я не член Спілки письменників України. Маю велику «художню продукцію»: чимало оповідань-спогадів про довоєнний Харків, про Уфу (столицю Башкирії), де наша родина була в евакуації; про Москву 1943 року з її розкішними салютами на честь звільнених від фашистів міст. Три мої великі книжки, абсолютно різного тематичного профілю й викладу, – це повість «Тайни Валковського дома» про райцентр Харківської області, де мій дід по матері – Данило Михайлович Іванов (заслужений лікар України) був відомим в Україні земським лікарем і мав свій будинок і де вся наша родина: батько, мама і я – відпочивали влітку. Друга велика книжка – це історичний роман-фікція з історії Франції, Англії і Польщі в стилі Дюма – «Королева Нора и другие». Третя книжка – в основному гумористичного змісту про наше студентське життя на філологічному факультеті Київського університету (позитивні спогади про мою улюблену студентську групу).

Трохи про моє життя особисте: була веселою дитиною, якій багато уваги приділяли батьки, зокрема тато, який мені чимало читав з російської й української літератур XIX століття, зокрема Гоголя і Григорія Квітки-Основ'яненка. Ще малою я зробила таке зауваження: «Дивись, тато, як Квітка-Основ'яненко безсоромно списував у Гоголя! – Мій батько засміявся і сказав: «Дитино моя, – ти помиляєшся! Це Гоголь списував у Квітки-Основ'яненка, але в нього виходило краще, і він писав російською (поширеною) мовою. Мій батько любив жартувати й цитувати дотепні речі: наприклад, одна його студентка мала прізвище Глуха, але не змогла поміняти прізвище, коли вийшла заміж, бо прізвище її чоловіка було – Німий. Дореволюційний багатий купець мав прізвище Десятизадов, попросив у Священного Синода (за великі гроші) змінити йому прізвище. Йому відповіли через півроку: «Полностью изменить – нельзя, но сократит наполовину – можно и называется Пятизадовым». Жартівливі зауваження мого батька: він читав критичні роботи німецьких філологів, які збігалися з його думками в науковому плані, але був неприємно

вражений, коли в кінці сторінки стояло заперечення «Nicht». Звертаю увагу на те, що частка заперечення в російській, українській, польській і французькій мовах – стоїть перед кінцем. Наприклад, російською – «Я не хочу»; українською – «Я не бажаю»; польською – «Nie chcę»; англійською – «I don't want»; французькою – «Je ne veux pas»; а німецькою – «Ich will nicht».

Я фігурую у чотирьох українських енциклопедіях: УЛЕ (т.2); Енциклопедія Сучасної України (т.3); Енциклопедія-Список Академіків Академії Наук Вищої Школи; Регіональна Валківська Енциклопедія (про місто Валки).

Зараз друкуюся потроху: це – науковий збірник кафедри слов'янської філології Київського Національного університету імені Т. Г. Шевченка – «Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур пам'яті Академіка Леоніда Булаховського» і на кафедрі полоністики теж Київського університету в «Полоністичних студіях». Недавно було видано там, за ініціативою професора Ростислава Петровича Радишевського і за моєю участю чотирьохмовний переклад поеми Трембецького про український уманський парк «Софіївка» (мовами – польською, українською (в перекладі Радишевського), французькою, і з моїм російським перекладом.

У моєму особистому житті було і багато сумного, і багато щасливого; двічі виходила заміж. Той, кого любила, не відповідав мені особистим почуттям, хоча в мене було чимало друзів-чоловіків і навіть «поклонників». Я багатьом відмовила в заміжжі. Закінчу лірично: подякую Академії Наук Вищої Освіти за повагу і творчу підтримку, а моєму коханому – коротеньким віршем:

Твої тепер старечі руки –
 Це плід холодної розлуки.
 Тепер твої старечі очі –
 Це тільки погляд серед ночі.

Що стосується польської літератури, то найбільше люблю поетів: Адама Міцкевича, Юліана Тувіма, Леопольда Стаффа і Марію Конопницьку, а на польську літературу «навернув» мене мій батько, який польську літературу любив дуже-дуже.

В інтерв'ю висвітлюється багатогранна постать видатного мовознавця Леоніда Булаховського, його любов до рідної мови, а також філології загалом. Йому імпонувало українське красне письменство, але шанував він і німецьку, російську, польську, французьку, чеську, болгарську, сербську, словацьку мови. Був видатним славістом. Захоплювався українськими письменниками-класиками, прагнув органічно поєднати слово і мистецтво.

Ключові слова: українська, російська, польська, німецька мови. Видатний славіст, європейського виміру вчений, філологія, мовознавство.

В інтерв'ю Юлія Леонидовна Булаховская, академик Академии наук Высшей школы Украины, рассказывает о себе и о своем отце, известном языковеде. В ее повествованиях представлен талантливый ученый мирового уровня, жизнерадостный отец.

The multifaceted figure of the famous linguist Leonid Bulakhovsky, his love for his native language and philology in general is highlighted in the interview. He was impressed with Ukrainian fiction, but he also respected German, Russian, Polish, French, Czech, Bulgarian, Serbian and Slovak languages. He was an outstanding Slavacist. He was fond of Ukrainian classical writers and sought to combine words and art naturally.

Key words: Ukrainian, Russian, Polish, German, outstanding Slavacist, European dimension scientist, philology and linguistics.